

НАПРЯМ 6. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-51>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В ГАЛУЗІ ПРАВА

Вохмянін Гліб Ярославович

*студент 4 курсу бакалавріату
кафедри програмного забезпечення систем
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна*

Якуніна Алла Олександрівна

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціології
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна*

В сучасному суспільстві стрімко розширюються можливості та розповсюдженість застосування штучного інтелекту (ШІ), що породжує необхідність у розробленні ефективних нормативно-правових механізмів для його регулювання [1, 2]. Стрімкі технологічні прориви в галузі машинного та глибокого навчання, а також алгоритмів, здатних імітувати людське мислення, ставлять перед суспільством низку складних питань, пов'язаних з етичними, соціальними та безпековими аспектами використання штучного інтелекту.

Актуальність роботи зумовлена швидким темпом розвитку та впровадженням штучного інтелекту в різноманітні сфери суспільного життя. Штучний інтелект, будучи сучасним інструментом для автоматизації та оптимізації процесів, надає значні переваги в галузях охорони здоров'я, освіти, економіки, оборони тощо, однак його широке застосування також вносить виклики та ризики, вимагаючи чіткого нормативно-правового регулювання.

Нормативно-правові аспекти регулювання штучного інтелекту охоплюють кілька ключових сфер, пов'язаних зі створенням,

використанням і відповідальністю за нього. Перш за все це формулювання чіткого визначення юридичного статусу штучного інтелекту в рамках правової системи, а також уточнення питань власності на створені системи ШІ та результати їхньої роботи. По-друге, важливо враховувати необхідність встановлення принципів відповідальності за дії, виконані штучним інтелектом, що також має включати відповідальність за будь-яку шкоду, яка може бути заподіяна в результаті автономних дій алгоритмів.

Захист даних і забезпечення конфіденційності під час використання штучного інтелекту також є важливими аспектами нормативно-правового регулювання, особливо в сферах, де обробляються чутливі дані, такі як оборона, фінанси тощо. В цьому контексті виникає потреба у посиленні нормативів щодо збору, зберігання та обробки даних. Розробка етичних принципів для створення і використання ШІ також стає невід'ємною частиною правового регулювання. Вона включає в себе запобігання дискримінації та розробку етичних кодексів для розробників і користувачів.

В контексті трудових відносин важливим етапом є регулювання впливу автоматизації та штучного інтелекту на ринок праці, включно із забезпеченням соціальних гарантій та прав працівників. Це також пов'язано з питаннями забезпечення безпеки праці в умовах, де використовується штучний інтелект.

Міжнародне співробітництво стає ключовим елементом у розробленні норм і стандартів для забезпечення єдиними принципами регулювання штучного інтелекту на світовому рівні. Узгодження міжнародних угод допомагає вирішити проблеми, пов'язані з перетином кордонів у використанні ШІ. Розроблення вимог до прозорості та зрозумілості алгоритмів штучного інтелекту, а також механізмів оскарження рішень, ухвалених ШІ, необхідне для забезпечення справедливості та захисту прав людини.

Отже, розроблення нормативно-правових аспектів регулювання штучного інтелекту є динамічним процесом, який потребує постійного оновлення для ефективного реагування на нові технологічні виклики та зміни в суспільному сприйнятті використання штучного інтелекту.

З метою започаткування в Україні розвитку штучного інтелекту, Кабінетом Міністрів України (КМУ) наприкінці 2020 року була схвалена Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні [3]. Цей документ представляє собою стратегічний план для розвитку штучного інтелекту в Україні на найближчі роки.

Концепція [3] охоплює заходи щодо стимулювання досліджень у галузі штучного інтелекту, підтримки інноваційних проєктів, розвитку освіти та навчання в цій галузі. Основний акцент робиться

на створенні сприятливої екосистеми для розвитку і застосування технологій штучного інтелекту в різних секторах економіки. Концепція також приділяє увагу етичним і правовим питанням, пов'язаним з використанням штучного інтелекту, і передбачає розробку відповідних нормативних актів для забезпечення безпеки, захисту даних і дотримання етичних стандартів.

Навесні 2021 року уряд затвердив плани заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки [4]. Цей план дій було розроблено з метою конкретизації кроків і заходів, необхідних для успішної реалізації стратегії з розвитку штучного інтелекту в країні. Він охоплює широкий спектр галузей, від законодавства до застосування штучного інтелекту в різних сферах суспільства. В документі містяться конкретні завдання, терміни і відповідальні структури за виконання конкретних етапів розвитку штучного інтелекту в Україні. Так, наприклад, на перший квартал 2024 року припадає завдання з розвитку технологій штучного інтелекту в оборонному плануванні, яке покладено на Міністерство оборони та Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. Воно включає розроблення та затвердження документів оборонного планування щодо розвитку технологій штучного інтелекту.

Десятий пункт документу [4], який був змінений розпорядженням КМУ в липні 2023 року [5], говорить про забезпечення використання технологій штучного інтелекту для аналізу та оцінки ефективності системи державного управління в Україні. Конкретні заходи включають технологічне забезпечення збору, зберігання, обробки, аналізу та поширення інформації для проведення такого аналізу. Зокрема зазначено, що в першому кварталі 2024 року має бути впроваджена інформаційна система в Державній службі статистики України для здійснення зазначених функцій. Також планується використання технологій штучного інтелекту для аналізу та оцінки ефективності системи державного управління, включно з прогнозуванням і моделюванням, протягом дев'яти місяців після впровадження відповідної інформаційної системи.

Ці важливі для країни кроки дозволяють створити необхідну базу для інновацій у сфері штучного інтелекту та сприяти його сталому розвитку в різних сферах суспільного життя.

Сучасні інформаційні технології знаходять своє відображення й у самій галузі права. Так, наприклад, поєднання штучного інтелекту і права стає актуальною темою в останні роки. Технологія штучного інтелекту може надавати суддям об'єктивні, фактичні та статистичні дані, допомагаючи більш ефективно слухати справи [2]. На основі великих теорій цивільного правосуддя комп'ютер може витягувати

характеристики, будувати карту знань і реалізовувати глибоке навчання штучних нейронних мереж.

Штучні нейронні мережі можуть відповідати різним дискреційним факторам, враховуючи їх складність. Вони можуть обирати неявну зрілість і кількість нейронів у дискреційних факторах, реалізовувати трансформацію знань шляхом визначення правил відповідності та вивчення великих даних на основі правил класифікації.

Вважається [2], що ці переваги штучного інтелекту можуть допомогти в поліпшенні правової системи, надаючи нові інструменти та методи для обробки й аналізу судової інформації.

Література:

1. Tokarieva K., Savliva N. Peculiarities of Legal Regulation of Artificial Intelligence in Ukraine. *Scientific Works of National Aviation University. Series: Law Journal «Air and Space Law»*. Vol. 3. № 60. P. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.60.15967>

2. Sun H. Research and application of artificial intelligence in law. *2nd International Conference on Information Science and Education (ICISE-IE)*. Chongqing, China, Nov. 26–28, 2021. DOI: <https://doi.org/10.1109/icise-ie53922.2021.00319>

3. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 № 1556. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-s21220> (дата звернення: 12.12.2023).

4. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 № 438. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-438r> (дата звернення: 12.12.2023).

5. Про внесення зміни до плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 липня 2023 № 649. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zminy-do-planu-zakhodiv-z-realizatsii-kontseptsii-rozvytku-s649-250723> (дата звернення: 12.12.2023).